

Силабус
навчальної дисципліни
«Філософська антропологія»
2021-2022 навчальний рік

Освітня програма: «ІСТОРІЯ»
Спеціальність: 032 Історія та археологія
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Рівень вищої освіти – другий.

Викладач (і)	Дуденок Валентина Іванівна
Посилання на сайт	Сторінка курсу в електронній системі МУДЛ: URL: https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=574 Персональна сторінка на сайті БДПУ: URL: http://bdpu.org/faculties/gef/structure-gef/kaf-istor/composition-kaf-istor/dudenok/
Контактний тел.	0993007015
Е-mail викладача:	Dudenok.vi@gmail.com
Графік консультацій	Середа, 9.35-10.55

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
7 кр., 210 год.	28	28	154	залік

Семестр: літній

Мова навчання: українська

Ключові слова: гуманізм, закон, тенденції, розвиток, постмодерн, дискурс, концепт, людина, сутність.

Предметом навчальної дисципліни є основні закономірності людського буття та їх філософські дискурси.

Мета курсу: поглиблювати наявний стан світоглядної культури і навичок абстрактного мислення, проаналізувати феномен людини в контексті сучасних світоглядно-методологічних парадигм антропології і аксіології. Формування і розвиток сучасної світоглядно-методологічної парадигми студентської молоді неможливе без філософії як теоретичної основи світобачення та певного методу відношення до світу. Філософська культура студента зумовлює як адекватне сприйняття ним навчального матеріалу практично всіх наук, так і виступає передумовою його формування як особистості. Вона також обумовлює ефективність виховної роботи, оскільки підвищує загальну культуру мислення, вміння раціонально відібрати з потоку наукової інформації необхідний матеріал. Оволодіння філософською антропологією сприяє становленню самосвідомості, інтелектуальному розвитку, вмінню знаходити оптимальний вихід з ціннісно-кризових ситуацій.

Компетентності та програмні результати навчання:

компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 2. Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хиби й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації.

ЗК 3. Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення.

Програмні результати навчання (ПР)

ПРН 1. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології .

ПРН 2. Здатність запам'ятовувати або відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом.

ПРН 3. Здатність визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди.

Зміст курсу:

1. Зміст освітнього компоненту

Модуль 1.

Тема 1. Предмет філософської антропології

Філософія як специфічний тип знання. Структура філософського знання. Поняття антропології. Виникнення філософської антропології. Актуальність проблематики філософської антропології. «Антропологізація» сучасного знання. Становлення антропології як офіційної науки.

Методологія і функції філософської антропології. Еволюція предмету. Гуманістична переорієнтація сучасного суспільства. Основні проблеми філософської антропології.

Філософська антропологія в контексті інших розділів філософії. Засновники філософської антропології (М.Шелер і Г.Плеснер). Виникнення філософської антропології як окремого напрямку та традиції (А. Гелен, Е. Ротхаккер). Зв'язок філософської антропології з дослідженнями у сфері релігії, науки та міфології. Зв'язок філософської антропології з дослідженнями у сфері мистецтва, моралі і права.

Тема 2. Метафізичні та природні виміри людського буття.

Варіанти постановки та розв'язання проблеми сутності та походження людини: релігійна (креаціоністична) концепція, трудова теорія походження людини (марксизм, Ч.Дарвін), концепція космічного походження людини (Д.Чижевський, В.Вернадський, Тейяр де Шарден). Людське існування як загальна тенденція космічної еволюції.

Ідея поєднання процесу формування людини (антропогенез) з процесом виникнення суспільства (соціогенез). Сутність антропосоціогенезу. Соціальна практика як активне перетворення і освоєння дійсності. Ноосфера як олюднена розумна природа.

Тема 3. Пошуки сутності людського буття в філософській антропології.

Поняття «природа людини» та «сутність людини». Міра осягнення сутності людського. Світ наявного буття. Дуалізм зовнішнього і внутрішнього світів. Психологія про амбівалентність буття людини. Поняття духу, душі, духовності. М. М. Бахтін про принцип другодомінантності в духовній культурі.

Проблема сутності людини та розвиток уявлень про неї в історії філософії. Проблема сенсу життя. Суспільство і особистість. Принцип діяльності. Загальні форми людського освоєння дійсності. Проблема відчуження людини в сучасному світі. Ідея самотрансценденції в екзистенціальній філософії.

Тема 4. Екзистенціальні виміри людського буття.

Діалектика категорій сутності та існування в класичній філософії. Постмодерн про феноменологічність нашого існування. Феномен «Я» і його проблематика. «Я» і «Ти» (М. Бубер). Діалогічність буття людини. «Ми» (М.Гайдеггер). Межі і можливості діалогу. Віра. Проблема свободи в філософії. Типи свободи. Безглуздя. Абсурд. Беззахисність людини. Актуальне і потенціальне безсмертя. Екзистенціальний критерій людськості. Життєвий порив. «Зависання над порожнечею». (С.К'єркегор). Страх. Турбота. Совість. Проблема людського щастя. Вчення про пограничну ситуацію в екзистенціалізмі. (К.Ясперс). Бунтівна людина (А. Камю). Чужий.

Модуль 2.

Тема 5. Людське буття як творення культурного сенсу .

Трансцендентне та іманентне як філософські категорії. Вихід за межі свідомості. Досвід споглядання безумовності. Ідентичність і самоідентичність. Свідомість і самосвідомість. Стани свідомості. Структура свідомості. Постмодерн про смерть суб'єкта в культурі. Суб'єкт як функція дискурсу (П.-М. Фуко).

Поняття творчості. Проблема критеріїв творення. Ідея гармонії в естетиці. Культура як творення смислів. Діяльність як гра (Й. Хейзінга).

Критичне мислення як ідеал класичної філософії. Ідея емоційного мислення в сучасних освітніх системах та шляхи його формування.

Тема 6. Особистість як ступінь людського буття.

Зміст понять: «індивід», «індивідуальність», особистість». Натовп. Імпульс діяння «від себе». Сам і самість. Самотність. Усамітнення-ізоляція-самотність. Сповідь. Особливості сповіді як літературно-філософського жанру середньовіччя (Августин, Боецій). Покаяння та його функції в сучасній культурі. Господар і раб. Панування і підкорення.

Думка як вчинок. Діяльність як вчинок (М. М. Бахтін). Проблема відповідальності в культурі. Види відповідальності. Дифузія відповідальності як феномен культури. Необхідність нових форм відповідальності в постмодерній культурі. Персона. Роздвоєність та цілісність персони. Сучасне бачення проблеми багатовимірності людського Я.

Тема 7. Призначення і унікальність людини.

Ідея свободи в філософії та її сучасні інтерпретації. Уявлення про долю в міфологічній культурі. Ідея карми в індійській філософії. Пошук чистої свідомості. Телеологія як вчення про цільову причину буття в античності та

середньовіччі. Доля людини як мислячої сутності. Рокова людина. Фатум. Фортуна.

Поняття трансцендентного та іманентного в філософській антропології. Проблема унікальності людини в суспільстві та варіанти її рішення в сучасних освітніх системах. Пересічна людина. Буденність та абсурд. Ідея «вічного повернення» та її сучасне бачення. Філософія історії про дискретність та розрив поступовості. Постмодерн як акцент на культурному розриві. Уніфікація і стандартизація людського. Спадкоємність та наслідування.

Модуль 3.

Тема 8. Питання смислу людського буття.

Поняття смислу людського буття та його інтерпретації. Проблема сенсу як атрибут сучасного буття людини. Смысл і абсурд. Потреби – інтереси – цінності. Пошуки «розумних потреб» в культурі та їх історична доля.

Культура як творення смислу. Проблема визначення культури. Онтологічне, гносеологічне та аксіологічне тлумачення культури. Культура та цивілізація. Специфіка інструментальної діяльності. Прагматизм та інструменталізм як дискурси сучасної культури.

Комунікація як спасіння людини від порожнечі буття. К. Ясперс про комунікацію як вимір осьового часу. Особливості комунікативної діяльності. Специфіка посередників в комунікації. Комунікативний інтерес та розуміння. Роль мови, традиції, норм, цінностей в комунікації. Відкритість комунікації. Смысл та символ. Роль символічних форм в розумінні, витлумаченні та артикуляції життєвого світу.

Тема 9. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ВЧЕННЯ ПРО ЦІННОСТІ

Аксіологія як галузь філософського знання. Поняття і основні ідеї аксіології. Поняття цінності і ціннісних орієнтацій. Формування теорії цінностей в історії філософії. Феномен загальнолюдських цінностей та шлях до них. Кризова ситуація як ситуація зміни ціннісних орієнтирів. Сучасні концепції цінностей. Людина, особистість як найвища цінність буття. Гуманізм і проблеми розвитку особистості. Постправа. Неогуманізм та постгуманізм як дискурси постмодерної культури. Діалектика потреб, інтересів та цінностей. Ідея другоюдомінантності та пошуки оптимістичних ідеалів в сучасній культурі.

Унікальність смислу та універсальність цінності. Ефект «надчуттєвої дії» цінностей та врахування його ролі в сучасних педагогічних концепціях. Ідея корпоративної етики в позитивізмі.

Основними формами вивчення дисципліни є: лекції, практичні заняття, написання рефератів, виконання наукових досліджень, написання наукових статей, тестування. Заключний контроль –залік.

Педагогічний контроль за навчально-професійною діяльністю студентів здійснюється в таких формах:

- а) поточний контроль відбувається за результатами виконання самостійних робіт (опрацювання філософської літератури, написання рефератів, конспектування першоджерел, ведення філософсько-правового словника, складання тестів тощо);
- б) залік.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Основна увага приділяється вивченню базової літератури, вмінню самостійно мислити, здатності оперувати понятійним апаратом.

Політика щодо дедлайнів та перескладання:

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття. Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

Електронне навчання у системі MOODLE, відеопроєктор, ноутбук.

Система оцінювання та вимоги:

При оцінюванні знань, умінь і навичок студентів враховується:

- 1) характер засвоєння наявних знань слухача з дисципліни (рівень усвідомлення, міцність запам'ятовування, обсяг, повнота і точність знань);

- 2) якість актуалізації слухачем знань із предмету (логіка мислення, аргументація, послідовність і самостійність викладу, культура професійного мовлення);
- 3) рівень оволодіння відомими прийомами аналізу соціальних фактів, сформованості умінь і навичок використання засвоєних знань на практиці;
- 4) прояв творчості й самостійності в навчально-пізнавальній діяльності;
- 5) якість виконання

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
65-89	добре		BC (добре)
50-64	задовільно		DE (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Форма підсумкового контролю успішності навчання : залік.

Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку:

Поточне тестування та самостійна робота									сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4		Змістовий модуль 5	Змістовий модуль 6	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	100
10	11	11	11	11	11	11	10	10	

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Список рекомендованих джерел

Рекомендована література:

Базова

1. Андрущенко В. П., Губерський Л. В., Михальченко М. І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручн. для вищ. навч. закл. / К.: Юрінком Інтер, 2016. 552 с.
2. Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах). О. О. Рафальський (кер.), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій (наук. ред.). Київ: ПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. Книга 1. 432 с.
3. Бех В. П. Феномен Планетарної особистості. К.: Каравела, 2019. 296 с.
4. Жадько В. А. Філософія як гуманістичний світогляд : наукова монографія. Запоріжжя : Видавництво ПП «Новий Світ-2000», 2019. 200 с.
5. Петінова О. Б. Філософія: навчальний посібник. Одеса, 2019. 304 с.
6. Петрушенко В. Л. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції. Львів: «Магнолія- 2006», 2021. 350 с.
7. Петриківська О. С. Культурна антропологія. Навчально-методичний посібник. Одеса : ОНУ, 2019.
8. Поправко О. В. Антропологія: навч. пос. Мелітополь: вид. МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016. 285 с.
9. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: Від теоретичного до практичного повороту. К. :КНТ, 2018.

Допоміжна

1. Бойченко О.І. Філософська антропологія давнього Китаю. К., 2003.
2. Булатов М.О., Загороднюк В.П., Малеев К.С., Солонько Л.А. Філософська антропологія в контексті сучасної епохи. К.: Стилос, 2001.
3. Вальверде К. Философская антропология / Г. Вдовина (пер.с исп.). М., 2000.
4. Вовк Хв. К. Антропологічні особливості українського народу // Студії з української етнографії та антропології. К., 1995. 250 с.
5. Головка Б.А. Філософська антропологія: Навч. посібник / Національний аграрний ун-т. – К., 1997.
6. Філософія освіти: навч. пос. /за ред. В. П. Андрущенка та ін. К.: Вид. НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2021. 348 с.
7. Філософська антропологія: екзистенціальні проблеми / НАН України; Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди. К., 2000.
8. Філософська антропологія в контексті сучасної епохи / Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України. К., 2001.

Інформаційні ресурси

1. Бубер М. Проблема человека. <http://www.i-text.narod.ru/lib/buber/problema.htm>
2. Лиотар Ж. Состояние постмодерна
http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/liot/index.php

3. Предборська І., Ганаба С. Філософія історії. Навчальний посібник.- К.: Університетська книга, 2019, 232 с. -- <https://www.yakaboo.ua/ua/filosofija-istorii-navchal-nij-posibnik.html>

4. Шелер Макс. - Избранные произведения
[https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/antropologija/sheler_m_izbrannye_proizvedenija/5-1-0-883i\(www.lnu.edu.ua/faculty/webhistory/sid/index.html\)](https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/antropologija/sheler_m_izbrannye_proizvedenija/5-1-0-883i(www.lnu.edu.ua/faculty/webhistory/sid/index.html))

5. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; В. І. Шинкарук (голова редк.). К.: Абрис, 2002. 742 с.- <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/24555>

6. Центр исследований по философской антропологии Европейского гуманитарного университета (Беларусь) (www.ehu-international.org/)

7. Hartford Web Publishing (США) (www.hartfor.hwp.com/)

8. Instytut Pamięci Narodowej (Польша) (www.ipn.gov.pl/)

9. Nauka w Polsce (Польша) (www.naukawpolsce.pap.pl/)